

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LUHUHI/THAFAMUHWE 2013

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: awara $2\frac{1}{2}$

Bammbiri ili li na masiatari a 7.

PFESESANI

1. Heli bammbiri li na KHETHEKANYO THARU:

KHETHEKANYO YA A: Zwibveledzwa zwa vhusiki (Maanea) (50)
KHETHEKANYO YA B: Zwibveledzwa zwilapfu zwa vhudavhidzani (30)
KHETHEKANYO YA C: Zwibveledzwa zwipfufhi zwa vhudavhidzani (20)
2. Ni lavhelelwa u fhindula mbudziso NTHIHI kha KHETHEKANYO YA A, NTHIHI kha KHETHEKANYO YA B na NTHIHI kha KHETHEKANYO YA C.
3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa khalwo.
4. Thomani khethekanyo INWE NA INWE kha siatari LISWA, hune ya fhelela hone ni talele.
5. Ni fanela u pulana (tsumbo: mapa wa muhumbulo/nyolo/tshati ya nyelelo/maipfi a re khii, na zwiñwe), u vhalulula na u sedzulusa mushumo wanu. Thomani nga u nwalana pulane yanu ni kone u nwalana tshibveledzwa.
6. Khethekanyani zwifhinga zwanu nga ndila i tevhelaho:

KHETHEKANYO YA A: minetse ya 80
KHETHEKANYO YA B: minetse ya 40
KHETHEKANYO YA C: minetse ya 30
7. Nomborani phindulo dzanu zwi anane na kunomborelwe kwa mbudziso.
8. Nwalani thoho ya phindulo yanu.
NI DZHIELE NZHELE: Musi ni tshi vhala tshivhalo tsha maipfi ni songo vhala na maipfi a thoho ye na nanga.
9. Nwalani zwi no vhalea, nahone nga vhuronwane.
10. Ni dzhie le nzhele mupeleto, khethekanyo ya maipfi, kushumisele kwa madanzi, zwiga zwa u vhala na tswayo khathihi na kuvhumbelwe kwa mafhungo.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANEA)**MBUDZISO 1**

Fhindulani mbudziso NTHIHI fhedzi kha dza malo dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu songo fhira maipfi a 450.

- 1.1 Ho vha na lwendo lwa pfunzo lwe lwa farwa tshikoloni tsha haṅu. Inwi no vha muniwe wa vhe vha fara lwendo ulwo lwa ni takadza vhukuma. Nwalani maanea nga ṭhoho heyi:

Lwendo lwa pfunzo lwe lwa ntakadzesa [50]

- 1.2 Inwi no newa tshifhiwa ni songo zwi lavhelela, na wana no dzhenwa nga dakalo li si na vhukono nge tshifhiwa itsho tsha vha tshi tshi mangadza. Nwalani maanea nga ṭhoho heyi:

Tshifhiwa tshavhudi tshe nda newa ndi songo tshi lavhelela [50]

- 1.3 Phalamenndeni hu khou dzinginywa nga ha u dzudzanyululwa ha ndayotewa. Fhungo li re nṭha ha oṭhe ndi la tshigwevho tsha lufu. Vhaṅwe vha ima naṅo, vhaṅwe vha a li hanedza. Nwalani maanea ane na vha ni tshi khou ima na likumedzwa ili kana ni tshi khou li hanedza. Nwalani maanea nga ṭhoho heyi:

Tshigwevho tsha thambo tshi tea u vhuya [50]

- 1.4 Vha ha masipala vha khou didina vhukuma nga u bveledza mivhundu kana vhupo zwitshavhani. Muvhundu wa haṅu ndi muniwe une wa khou bveledzwa. Ni tshi humbula zwe wa vha u zwone, ni vhona ho no vha na tshanduko khulwane. Inwi nwalani maanea nga ṭhoho heyi:

Tshanduko yo iteaho muvhunduni wa hashu [50]

- 1.5 Hu na zwivhuya zwine muthu a zwi wana musi a tshi ita nyonyoloso ngeno-vho u itesa nyonyoloso zwi na masiandaitwa. Zwino inwi nwalani maanea nga ṭhoho heyi:

Vhudi na vhuvhi ha u ita nyonyoloso [50]

- 1.6 Talelani tshifanyiso tshi tevhelaho nga vhuronwane. Disikeleni thoho ine ya elana natsho ni kone u nwala nga hayo.

[50]

- 1.7 Talelani tshifanyiso tshi tevhelaho nga vhuronwane. Disikeleni thoho ine ya elana natsho ni kone u nwala nga hayo.

[50]

- 1.8 T̃alelani tshifanyiso tshi tevhelaho nga vhuronwane. D̃isikeleni t̃hoho ine ya elana natsho ni kone u ñwala nga hayo.

[50]

T̃HANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO 2**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha n̄a dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu songo fhira maipfi a 200.

2.1 VHURIFHI HA TSHISHAKA

Inwi ni kha gireidi ya vhufumimbili, musi ni tshi khou posa fomo dzine dza tea u huma na masheleni, muzwala waṅu o vha ene we a ni thusa nga masheleni vhunga no vha ni si nao. Mu n̄waleleni vhurifhi ni tshi livhuwa thuso ye a ni n̄ea.

[30]**2.2 NGANEAVHUTSHILO**

Hu na khombo ye ya fhedza vhathu vhanzhi fhaḷa mafhandeni, na khonani yaṅu mathina o vha e ngomu, a mbo ḍi ri sia. Zwino vha muṭa vho humbela inwi sa khonani yawe uri ni n̄wale nganeavhutshilo sa izwi no aluwa noṭhe nahone ni tshi mu ḍivha vhukuma. N̄walani nganeavhutshilo iyo.

[30]**2.3 MUVHIGO**

Vhagudi vha tshikolo tshine na dzhena khatsho vhunzhi havho a vha ṭhaphudzi n̄waha. Iyi nyimele i khou ḍi hulela min̄waha minzhi i tshi tevhekana. Zwino inwi no humbelwa uri ni ite ṭhodisiso sa izwi ni muṇwe wa miraḍo ya Khoro ya Vhagudi (RCL). N̄walani muvhigo une khawo na ḍo bvisela khagala zwithu zwine zwa khou itisa uri vhagudi vha litshe tshikolo.

[30]**2.4 ATHIKILI YA GURANND̄A**

No ḍo ri ni mavhengeleni muṇwe muswuhana a tswa tshipatshi tsha muṇwe mufumakadzi. O ḍo vhonwa nga vhathu vhe vha vha vhe henefho vha thoma u mu gidimedza vha mu fara vha mu rwa lu shushaho. N̄walani athikili ine na ḍo i rumela kha gurannd̄a nga ha tshiwo itsho.

[30]**ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 30**

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO 3**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu songo fhira maipfi a 120.

3.1 KHUNGEDZELO

Mukomana waṅu o fuwa kholomo dza u rengisa. Vhathu a vha khou tou ḁa nga vhunzhi u renga kholomo idzo. Nwalani khungedzelo ine ya ḁo ita uri vhathu vha ḁe u renga kholomo idzo nga vhunzhi.

[20]**3.2 GARATA YA POSWO**

Malume waṅu vho wina tshelede i si na vhukono ya *Lotto*. Inwi nwalani garata ya poswo ni tshi vha fhululedza kha masheleni ayo e vha a wina a si na vhukono.

[20]**3.3 NDAELA**

No ri ni tshi khou gidima na wa na khuvhuwa mulenzhe wa bva tshilonda kha gona. Tshilonda itsho tsho konda u fhola zwe zwa ita uri ni ye u tolwa nga dokotela. Dokotela o ni nea ndaela ya kuphuphele kwa tshilonda itsho. Inwi nwalani ndaela ye dokotela a ni nea.

[20]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:
MARAGAGUTE:

20
100